

Zvláštnosti podmínkových vět ve druhé závislosti

Podmínkové souvětí v druhé závislosti má proti obecným pravidlům způsobové závislosti určité zvláštnosti, a to zejména v případě ireálných podmínkových souvětí. Stejně jako u ostatních souvětí platí, že věta hlavní původního souvětí (tzv. závětí) se stává závislou na nějakém predikátu a má buď podobu věty s určitým slovesem nebo se transformuje na infinitivní konstrukci. Věta vedlejší původního souvětí (tzv. předvětí) si ponechává sloveso v určitém tvaru.¹ Hlavní větu původního nezávislého souvětí budeme pro větší srozumitelnost ve výkladu označovat termínem „věta řídící“, větu s predikátem, na němž je původní souvětí závislé, termínem „věta hlavní“.

Pravidla pro věty podmínkové se uplatňují i u vět přípustkových se spojkou *etiamsi* a obecně při transformaci potenciálních a ireálných konjunktivů vět hlavních. Stejně jako pro způsobovou závislost jako celek platí, že se jedná spíše o tendenci než o závazná pravidla. K odchýlkám dochází tam, kde to autor považuje za důležité, a to jak z hlediska významu tak kvůli stylistickému hledisku.

SOUVĚTÍ REÁLNÉ

Souvětí podmínkové reálné se ve druhé závislosti chová stejně jako ostatní souvětí. Je-li v nezávislém souvětí v obou větách indikativ perfekta, uplatňuje se i v podmínkovém souvětí ve druhé závislosti tzv. Reuschovo pravidlo.² Nezávislé souvětí *si id fecisti, erravisti* by tedy mělo v závislosti podobu:

Dico te erravisse, si id feceris.

Říkám, že jsi chyboval, jestliže jsi to udělal.

Dixi te erravisse, si id fecisses.

Řekl jsem, že jsi chyboval, jestliže jsi to udělal.

Non dubito quin / quaero num erraveris, si id feceris.

Nepochybuji, že / ptám se, zda jsi chyboval, jestliže jsi to udělal.

Non dubitabam quin / quaerebam num erravisses, si id fecisses.

Nepochyboval jsem, že / ptal jsem se, zda jsi chyboval, jestliže jsi to udělal.

Pokud je ve vedlejší větě nezávislého souvětí futurum II, objeví se i u podmínkových souvětí ve druhé závislosti tzv. zástupný konjunktiv (viz materiál o zástupných konjunktivech). Nezávislé souvětí *si id obtinueris, dabis* by mělo ve druhé závislosti podobu:

Dico te daturum esse, si id obtinueris.

Říkám, že dáš, jestliže dostaneš.

Dixi te daturum esse, si id obtinuisses.

Řekl jsem, že dáš, jestliže dostaneš.

Non dubito quin / quaero num daturus sis, si id obtinueris.

Nepochybuji, že / ptám se, zda dáš, jestliže dostaneš.

Non dubitabam quin / quaerebam num daturus esses, si id obtinuisses.

Nepochyboval jsem, že / ptal jsem se, zda dáš, jestliže dostaneš.

Souvětí reálné				
	Dico te...	Dixi te...	Non dubito, quin...	Non dubitabam, quin...
Si id facis, erras.	errare, si id facias.	errare, si id faceres	erres, si id facias.	errares, si id faceres.
Si id faciebas, errabas.	erravisse, si id faceres.	erravisse, si id faceres.	erraveris, si id faceres.	erravisses, si id faceres.
Si id fecisti, erravisti.	erravisse, si id feceris.	erravisse, si id fecisses.	erraveris, si id feceris.	erravisses, si id fecisses.
Si obtinueras,	dedisse, si	dedisse, si obtinuisses.	dederis, si	dedisses, si

¹ Stranou ponecháváme případy reálného podmínkového souvětí, jehož hlavní věta by si ponechala indikativ i ve druhé závislosti. Budeme se tedy zabývat případy, kdy je věta vedlejší v druhé závislosti vždy konjunktivní.

² Fungování druhé závislosti a tzv. Reuschovo pravidlo jsou popsány v materiálech o způsobové závislosti.

dedisti.	obtinuisses.		obtinuisses.	obtinuisses.
Si id facias, errabis.	erratum esse, si id facias.	erratum esse, si id faceres.	erraturus sis, si id facias.	erraturus esses, si id faceres.
Si id obtinueris, dabis.	daturum esse, si id obtinueris.	daturum esse, si id obtinuisses.	daturus sis, si id obtinueris.	daturus esses, si id obtinuisses.

SOUVĚTÍ POTENCIÁLNÍ

Transformuje-li se řídicí věta (tj. hlavní věta původního nezávislého souvětí) ve druhé závislosti na infinitivní konstrukci, používá se

- infinitiv futura
- infinitiv přezentu slovesa *posse* s infinitivem významového slovesa

Stane-li se souvětí závislé na predikátu vyžadujícím vedlejší větu s určitým slovesem, v řídicí větě (tj. hlavní větě původního souvětí) se objeví

- konjunktiv slovesa *posse* pro současnost (konj. prez. po čase hlavním a konj. impf. po čase vedlejším) s infinitivem významového slovesa
- vyjádření následnosti pomocí opisného časování činného (*-urus sim* po čase hlavním a *-urus essem* po čase vedlejším)³
- vzácněji také konjunktivy pro současnost (konj. prez. po čase hlavním a konj. impf. po čase vedlejším), např. pokud je ve větě řídicí sloveso v pasivu⁴

Konjunktiv vedlejší věty původního nezávislého souvětí se upraví ve shodě s pravidly způsobové závislosti a časové souslednosti.

- Konjunktiv přezentu vyjadřující nedokonavou potencialitu se zachová po čase hlavním a změní se na konjunktiv imperfekta po čase vedlejším.
- Konjunktiv perfekta pro dokonavou potencialitu se zachová po čase hlavním a změní se na konjunktiv plusquamperfekta po čase vedlejším.

Je třeba mít na paměti, že infinitiv futura nemá platnost času hlavního a rozhodující je slovesný čas ve větě hlavní.

	Dico te...		Dixi te...	
Si id facias, erres.	erratum esse / errare posse	si id facias.	erratum esse / errare posse	si id faceres.
Si id feceris, erraveris.	erratum esse / errare posse	si id feceris.	erratum esse / errare posse	si id fecisses.

	Non dubito, quin... Quaero, num...		Non dubitabam, quin... Quaerebam, num...	
Si id facias, erres.	errare possis / erraturus sis / erres	si id facias.	errare posses / erraturus esses / errares	si id faceres.
Si id feceris, erraveris.	errare possis / erraturus sis / erres	si id feceris.	errare posses / erraturus esses / errares	si id fecisses.

V případě použití infinitivu futura nebo konjunktivů opisného časování činného splývají ve druhé závislosti potenciální souvětí s reálnými podmínkovými souvětími ve futuru. Potentialita je svým významem orientována na časovou rovinu přítomnost – budoucnost, takže tato skutečnost není

³ Konjunktivy pro následnost vyjadřují skutečnost, že potencialita se týká časové roviny přítomnost-budoucnost.

⁴ U pasivních sloves přichází v úvahu buď konstrukce se slovesem *posse*, nebo konjunktivy významového slovesa pro současnost.

překvapivá. Souvětí *dico te erraturum esse, si id facias* může tedy vyjadřovat realitu (*errabis, si id facies*) i potencialitu (*erres, si id facias*).

SOUVĚTÍ IREÁLNÉ

Vedlejší věta podmínková ireálná si ve druhé závislosti **vždy** ponechává **konjunktiv**, který měla **v nezávislém souvětí** (konj. impf. pro irealitu v přítomnosti a konj. plpf. pro irealitu v minulosti). Platí to pro všechna ireálná souvětí ve druhé závislosti.

Irealita v přítomnosti

Infinitivní konstrukce

Je-li věta řídicí podmínkového souvětí ireálního závislá na predikátu vyžadujícím infinitivní konstrukci, používá se participium futura aktiva s infinitivem *fuisse*, realizuje se shoda s podmětem konstrukce.⁵ Slovesný čas ve větě hlavní nehraje roli, konstrukce *-urum fuisse* se používá po čase hlavním i vedlejším. Jak bylo zmíněno v úvodu, věta vedlejší zůstává nezměněna.

V1	V2
<i>Errares</i>	<i>si id faceres.</i>
Chyboval bys,	kdybys to dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te erraturum fuisse</i>	<i>si id faceres.</i>
Říkám,	že bys chyboval,	kdybys to dělal.
<i>Dixi</i>	<i>te erraturum fuisse</i>	<i>si id faceres.</i>
Řekl jsem,	že bys chyboval,	kdybys to dělal.

Pokud je v řídicí větě (tj. v hlavní větě původního nezávislého souvětí) modální sloveso nebo opisné časování trpné (gerundivum se slovesem *esse*), používá se v druhé závislosti infinitiv přítomnosti.

V1	V2
<i>Fugere velles</i>	<i>si id faceres.</i>
Chtěl bys uprchnout,	kdybys to dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te fugere velle</i>	<i>si id faceres.</i>
Říkám,	že bys chtěl uprchnout,	kdybys to dělal.
<i>Dixi</i>	<i>te fugere velle</i>	<i>si id faceres.</i>
Řekl jsem,	že bys chtěl uprchnout,	kdybys to dělal.

V1	V2
<i>Vituperandus esses</i>	<i>si id faceres.</i>
Bylo by třeba tě kárat,	kdybys to dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te vituperandum esse</i>	<i>si id faceres.</i>
Říkám	že by tě bylo třeba kárat,	kdybys to dělal.
<i>Dixi</i>	<i>te vituperandum esse</i>	<i>si id faceres.</i>
Řekl jsem,	že by tě bylo třeba kárat,	kdybys to dělal.

Je-li sloveso v řídicí větě (tj. v hlavní větě původního nezávislého souvětí) neosobní nebo je v pasivu, nelze použít infinitiv *fuisse* s participiem futura aktiva významového slovesa. V těchto případech se využívá opisná konstrukce **futurum fuisse ut + konjunktiv imperfekta** významového slovesa.

⁵ Např. *laudaturum fuisse, laudaturam fuisse, laudaturi fuisse* atd. podle rodu a čísla podmětu a typu infinitivní konstrukce (akuzativ nebo nominativ s infinitivem).

Základem je konstrukce *fit ut* nebo *est ut* + konjunktiv. V tomto typu obsahových vět se vyskytují pouze konjunktivy pro současnost, a proto i v rámci infinitivní konstrukce druhé závislosti se ve větě s *ut* vyskytuje pouze konjunktiv imperfekta (*fuisse* má platnost času vedlejšího). Dokonavost českého slovesa nehraje při překladu roli. Infinitiv *futurum fuisse* je neosobní konstrukcí (srov. *fit*), takže v akuzativu s infinitivem se nevyjadřuje podmět (akuzativ). Příslušná osoba je vyjádřena až ve vedlejší větě s konjunktivem imperfekta.

V1   V2
Vituperararis si id faceres.
 Byl bys kárán,   kdybys to dělal.

V0   V1   V2
Dico futurum fuisse, ut vituperararis, si id faceres.
 Říkám,   že bys byl kárán,   kdybys to dělal.
Dixi futurum fuisse, ut vituperararis, si id faceres.
 Řekl jsem,   že bys byl kárán,   kdybys to dělal.

V1   V2
Facti te paeniteret si id faceres.
 Litoval bys činu,   kdybys to dělal.

V0   V1   V2
Dico futurum fuisse, ut facti te paeniteret, si id faceres.
 Říkám,   že bys litoval činu,   kdybys to dělal.
Dixi futurum fuisse, ut facti te paeniteret, si id faceres.
 Řekl jsem,   že bys litoval činu,   kdybys to dělal.

Věta s určitým slovesem

Má-li řídicí věta (hlavní věta původního nezávislého souvětí) v druhé závislosti určité sloveso, ponechává si původní konjunktiv imperfekta bez ohledu na to, zda je ve větě hlavní čas hlavní nebo vedlejší. Věta vedlejší si ponechává původní konjunktiv stejně jako v ostatních případech ireálných podmínkových souvětí v závislosti, viz výše.

	Non dubito, quin... Quaero, num...		Non dubitabam, quin... Quaerebam, num...	
Errares, si id faceres.	errares	si id faceres.	errares	si id faceres.
Vituperandus esses, si id faceres.	vituperandus esses		vituperandus esses	
Fugere velles, si id faceres.	fugere velles		fugere velles	
Vituperararis, si id faceres.	vituperararis		vituperararis	
Facti te paeniteret, si id faceres.	facti te paeniteret		facti te paeniteret	

Irealita v minulosti

Infinitivní konstrukce

Je-li věta řídicí podmínkového souvětí ireálného závislá na predikátu vyžadujícím infinitivní konstrukci, používá se participium futura aktiva s infinitivem *fuisse*, u participia se realizuje shoda s podmětem infinitivní konstrukce (v akuzativu nebo nominativu). Jedná se tedy o totožnou konstrukci jako u ireality v přítomnosti, používá se rovněž po čase hlavním i vedlejším ve větě hlavní.

V1   V2
Erravisses si id fecisses.
 Byl bys chyboval,   kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te erraturum fuisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Říkám,	že bys byl chyboval,	kdybys to byl dělal.

<i>Dixi</i>	<i>te erraturum fuisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Řekl jsem,	že bys byl chyboval,	kdybys to byl dělal.

Stejná je i opisná konstrukce *futurum fuisse ut* + **konjunktiv imperfekta** pro případy, kdy je v řídicí větě (tj. v hlavní větě původního nezávislého souvětí) neosobní sloveso nebo sloveso v pasivu.

V1	V2
<i>Vituperatus esses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Byl bys býval kárán,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>futurum fuisse, ut vituperareris,</i>	<i>si id fecisses.</i>
Říkám,	že bys byl býval kárán,	kdybys to byl (u)dělal.

<i>Dixi</i>	<i>futurum fuisse, ut vituperareris,</i>	<i>si id fecisses.</i>
Řekl jsem,	že bys byl býval kárán,	kdybys to byl (u)dělal.

V1	V2
<i>Facti te paenituisset</i>	<i>si id fecisses.</i>
Byl bys litoval činu,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>futurum fuisse, ut facti te paeniteret,</i>	<i>si id fecisses.</i>
Říkám,	že bys byl litoval činu,	kdybys to byl (u)dělal.

<i>Dixi</i>	<i>futurum fuisse, ut facti te paeniteret,</i>	<i>si id fecisses.</i>
Řekl jsem,	že bys byl litoval činu,	kdybys to byl (u)dělal.

Odlišnost proti irealitě v přítomnosti je v rámci infinitivních konstrukcí pouze u modálních sloves a opisného časování trpného v řídicí větě. U ireality v minulosti se v tomto případě používá infinitiv perfekta, kdežto u ireality v přítomnosti infinitiv přezentu.

V1	V2
<i>Fugere voluisses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Byl bys chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te fugere voluisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Říkám,	že bys byl chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

<i>Dixi</i>	<i>te fugere voluisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Řekl jsem,	že bys byl chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

V1	V2
<i>Vituperandus fuisses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Bylo by bývalo třeba tě kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Dico</i>	<i>te vituperandum fuisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Říkám,	že by tě bylo bývalo třeba kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

<i>Dixi</i>	<i>te vituperandum fuisse</i>	<i>si id fecisses.</i>
Řekl jsem,	že by tě bylo bývalo třeba kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

Věta s určitým slovesem

Pokud je v řídicí větě (tj. ve větě hlavní původního souvětí) ve druhé závislosti určité sloveso, používá se participium futura aktiva s konjunktivem perfekta slovesa *esse* (tj. konjunktiv perfekta opisného časování činného, např. *facturus fuerim* atd.). Tato konstrukce s konjunktivem perfekta se obvykle používá po čase hlavním i vedlejším. Po čase vedlejším se může vyskytnout i konjunktiv plusquamperfekta *-urus fuisset*, a to zejména v nepřímých otázkách závislých na predikátu ve vedlejším čase (např. po *quaero* v minulém čase u Cicerona).

V1	V2
<i>Erravisses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Byl bys chyboval,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Non dubito, quin</i>	<i>erraturus fueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochybuji, že	že bys byl chyboval,	kdybys to byl dělal.

Quaero, num
Ptám se, zda

<i>Non dubitabam, quin</i>	<i>erraturus fueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochyboval jsem, že	že bys byl chyboval,	kdybys to byl dělal.

Quaerebam, num
Ptal jsem se, zda

Vyskytují-li se v řídicí větě (tj. větě hlavní původního nezávislého souvětí) modální slovesa nebo opisné časování trpné, získávají ve druhé závislosti konjunktiv perfekta.

V1	V2
<i>Fugere voluisses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Byl bys chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Non dubito, quin</i>	<i>fugere volueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochybuji, že	že bys byl chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

Quaero, num
Ptám se, zda

<i>Non dubitabam, quin</i>	<i>fugere volueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochyboval jsem, že	že bys byl chtěl uprchnout,	kdybys to byl (u)dělal.

Quaerebam, num
Ptal jsem se, zda

V1	V2
<i>Vituperandus fuisses</i>	<i>si id fecisses.</i>
Bylo by bývalo třeba tě kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

V0	V1	V2
<i>Non dubito, quin</i>	<i>vituperandus fueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochybuji, že	by tě bylo bývalo třeba kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

Quaero, num
Ptám se, zda

<i>Non dubitabam, quin</i>	<i>vituperandus fueris</i>	<i>si id fecisses.</i>
Nepochyboval jsem, že	by tě bylo bývalo třeba kárat,	kdybys to byl (u)dělal.

Quaerebam, num
Ptal jsem se, zda

Je-li v řídicí větě neosobní sloveso nebo sloveso v pasivu, ponechává si ve druhé závislosti konjunktiv plusquamperfekta.

V1   V2
Vituperatus esses   *si id fecisses.*
Byl bys býval kárán,   kdybys to byl (u)dělal.

V0   V1   V2
Non dubito, quin   **vituperatus esses**   *si id fecisses.*
Nepochybuji, že   bys byl býval kárán,   kdybys to byl (u)dělal.

Quaero, num
Ptám se, zda

Non dubitabam, quin   **vituperatus esses**   *si id fecisses.*
Nepochyboval jsem, že   bys byl býval kárán,   kdybys to byl (u)dělal.

Quaerebam, num
Ptal jsem se, zda

V1   V2
Facti te paenituisset   *si id fecisses.*
Byl bys litoval činu,   kdybys to byl (u)dělal.

V0   V1   V2
Non dubito, quin   *facti te paenituisset*   *si id fecisses.*
Nepochybuji, že   bys byl litoval činu,   kdybys to byl (u)dělal.

Quaero, num
Ptám se, zda

Non dubitabam, quin   *facti te paenituisset*   *si id fecisses.*
Nepochyboval jsem, že   bys byl litoval činu,   kdybys to byl (u)dělal.

Quaerebam, num
Ptal jsem se, zda

Shrnutí rozdílů mezi souvětím ireálným v přítomnosti a minulosti

Rozdíly mezi souvětím ireálným v minulosti a přítomnosti s větou řídící v infinitivu lze shrnout následujícím způsobem:

- je-li v infinitivní konstrukci tvar na *-urum fuisse* (včetně opisu futurum fuisse, ut), liší se pouze konjunktivem ve větě vedlejší. Souvětí ireálné v přítomnosti má ve vedlejší větě konjunktiv imperfekta, kdežto souvětí ireálné v minulosti konjunktiv plusquamperfekta.
- vyskytuje-li se v infinitivní konstrukci modální sloveso nebo opisné časování trpné, používá se u ireality v přítomnosti infinitiv prézentu a u ireality v minulosti infinitiv perfekta

Pokud je ve větě řídící určité sloveso,

- u ireality v přítomnosti zůstává řídící věta (tj. hlavní věta původního nezávislého souvětí) beze změny a má konjunktiv imperfekta po čase hlavním i vedlejších (včetně pasiva, neosobních a modálních sloves)
- u ireality v minulosti se původní konjunktiv plusquamperfekta zachovává pouze u neosobních sloves a sloves v pasivu. Modální slovesa mají v řídící větě konjunktiv perfekta a nemodální aktivní slovesa opisnou konstrukci na *-urus fuerim*.

Další možnosti konstrukcí v podmínkových souvětích ve druhé závislosti

V ireálných souvětích ve druhé závislosti se vyskytují také další tvary, což odpovídá bohatství konstrukcí v nezávislých podmínkových větách. Podobně jako se v nezávislém souvětí může objevit v hlavní větě indikativ minulého času, může se ve druhé závislosti vyskytnout místo konstrukce *-urum fuisse* infinitiv perfekta. Ve spojení s adjektivem, které je jmennou částí přísudku jmenného se sponou, se ve druhé závislosti může objevit pouze infinitiv perfekta *fuisse*, nikoliv *futurum fuisse*. Je to ve své podstatě tentýž jev jako spojení adjektiva se slovesem v indikativu v nezávislém podmínkovém souvětí.

*Sibi vitam filiae sua cariores fuisse, si liberae ac pudicae vivere licitum fuisset; (Liv. 3, 50, 6)*⁶

[Řekl, že] by mu byl život dcery dražší než vlastní život, kdyby jí bylo umožněno žít svobodně a počestně;

Marcone Crasso putas utile fuisse (...) scire sibi interfecto Publio filio exercituque deleto trans Euphratem cum ignominia et dedecore esse pereundum? (Cic. div. 2, 22)

Myslíš, že by pro Marka Crassa bylo bývalo užitečné vědět, že má potupně a hanebně zemřít za Euphratem po smrti syna Publia a po zničení svého vojska?

IMPLICITNÍ VĚTA ŘÍDÍCÍ NEBO VEDLEJŠÍ

Někdy nemusí být vedlejší věta podmínkového souvětí (reálného, potenciálního nebo ireálného) explicitně vyjádřena. Může být zřejmá na základě kontextu nebo může být vyjádřena např. jmenným spojením, ablativem absolutním apod. Ve druhé závislosti se pak uplatňují obvyklá pravidla pro větu řídicí.

Num censes his nuntiis Thalen aut Anaxagoran aut quemquam physicum crediturum fuisse? (Cic. div. 2, 58)

Cožpak si myslíš, že by takovým zprávám věřil Tháles, Anaxagorás nebo kdokoliv z přírodních filozofů?

Konstrukce *crediturum fuisse* v citovaném příkladu vyjadřuje irealitu. Na základě kontextu lze vyvodit, že se jedná o irealitu v minulosti. Sloveso nezávislé věty by tedy mělo podobu *credidisset*.

Analogicky může být explicitně vyjádřena vedlejší věta a věta řídicí může být nahrazena jménem, participiem atd. Tvary sloves ve vedlejší větě odpovídají tvarům příslušného typu podmínkového souvětí ve druhé závislosti.

Ille ubi accepit homines claros, (...) contra inceptum suum venisse, primo commotus metu atque lubidine divorsus agitabatur: timebat iram senatus, ni paruisset legatis; (Sall. Iug. 25, 6)

Jakmile se dozvěděl, že [jakožto legáti] přišli proti jeho záměru zakročít slavní muži, nejprve váhal zmítán strachem i vlastní drzostí: bál se hněvu senátu, kdyby legáty neposlechl;

V uvedené větě se může jednat o potencialitu nebo realitu v budoucnosti. Na základě kontextu je zřejmé, že *timebat iram senatus* je orientováno do budoucnosti a *paruisset* je zástupným konjunktivem.

POUŽITÁ LITERATURA

GHISELLI, Alfredo – CONCIALINI, Gabriela. *Il nuovo libro di latino – vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.

NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.

PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FFMU.

TRAINA, Alfonso – BERTOTTI, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.

---

⁶ Ex Traina (1993: 451).